

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Ткач Микола Ярославович

*доктор економічних наук, доцент,
начальник кафедри*

*Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського*

Пархоменко Павло Петрович

кандидат економічних наук, доцент,

*Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського*

Дриньов Дмитро

старший науковий співробітник

*Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського*

Початок 2022 року став початком не спровокованої повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України, що негативно вплинуло на всі сфери суспільного життя нашої країни. Бойові дії, які проходили і проходять на половині територій України призвели до масової загибелі населення, руйнувань житла, соціальної та промислової інфраструктури, масової міграції населення (переважно в країни-члени ЄС), відтоку капіталу, релокації промислових потужностей з небезпечних територій на умовно безпечні (що за собою тягне значні витрати для підприємств), ціленаправленого руйнування ворогом енергетичної інфраструктури по всій території України, втрати експортних потужностей, забруднення великої кількості територій небезпечними вибуховими речовинами, що не дозволяє вести на них господарську діяльність та ін. Масштабність таких подій призвела до економічної кризи в Україні та падінню ВВП, за оцінками аналітиків з Мінекономіки, Держстату та Національного банку України [1,2] падіння склало від 30 до 38%:

– у 1-му кварталі 2022 року зменшення порівняно з 1-м кварталом 2021 року падіння склало 15,1%;

– у 2-му кварталі 2022 року падіння вже було на рівні 37,2%;

– у 3-му кварталі падіння на 30,8%;

– у 4-му кварталі падіння на 35,5%.

Значні втрати ВВП негативно вплинули на надходження до державного бюджету та зростанню його дефіциту, і це в умовах коли половина бюджету спрямовується на потреби безпеки і оборони.

Проблеми з експортом по основним групам товарів (продукція металургійної та сільськогосподарської галузей) та зменшення надходжень валюти від резидентів України, що працюють в закордонном, збільшення імпорту товарів (особливо для потреб оборони) та ін., призвели до значного зростання негативно сальдо торгового балансу, що підвищило негативний тиск на національну валюту. За підсумками 2022 року інфляція склала 26,6% [2], а девальвація гривні по відношення до основних валют склала 34,1% [3].

Слід сказати, що закордонні експертні економічні установи прогнозували гірший сценарій для України – падіння ВВП до 50% та більш загрозливої девальвації гривні. Те, що вдалося втримати економіку і фінансову стабільність в умовно прийнятних межах є сукупністю факторів та заслугою, як українських фахівців, так і наших союзників:

- отримання фінансової допомоги від союзників в розмірі 31 млрд. дол. США у 2022 році [4];

- на початку вторгнення запровадження Національним банком України (НБУ) фіксації валютного курсу;

- підвищення НБУ облікової ставки з 10% до 25%, з метою зниження грошової пропозиції в економіку для мінімізації інфляційних ризиків;

- вчасні інтервенції НБУ на міжбанківському валютному ринку (у 2022 році продаж валюти НБУ склав 26,38 млрд. дол. США) [5];

- запровадження НБУ депозитних інструментів для хеджування валютного ризику з метою стабілізації готівкового валютного ринку;

- збалансована емісія гривні, у 2022 році, НБУ викупив в уряді облігацій внутрішнього державного займу (ОВДП) на суму 400 млрд. грн., що склало майже 52% від загального об'єму ОВДП [6].

У 2023 році війна продовжує деструктивно впливати на економіку України та її фінансову стабільність, ризики зберігаються очікувано високими, а інвестиційна привабливість низькою. Очікується, що у цьому році Україна отримає фінансову допомогу від союзників у розмірі 31,5 млрд. дол. США, при потребі у 37 млрд. дол. США. Також у 2023 році Україна повинна розрахуватися по боргам з МВФ у розмірі 2,5 млрд. дол. США, отже існує додатково потреба в розмірі 6,5 млрд. дол. США, а також додаткових 2,5 млрд. дол. США для розрахунку з МВФ.

Отже, у 2023 році, який повинен стати роком перемоги України у війні, державі потрібно буде вирішити ще ряд завдань, що допоможуть досягнути економічної макростабільності та в подальшому її зростання:

- продовження виваженої політики НБУ на ринку фінансових запозичень;

- вчасні інтервенції НБУ на міжбанківському валютному ринку;

- продовження збалансованої політики щодо емісії гривні;
- перехід від фіксованого курсу до плаваючого;
- проведення перемовин уряду з МВФ про реструктуризацію державного боргу та виділення додаткової фінансової допомоги;
- залучення урядом додаткового фінансування через розміщення ОВДП;
- переговори з союзниками про можливе збільшення фінансової підтримки через гранди або пільгове кредитування;
- робота уряду з іншими світовими фінансовими установами;
- спрямування зусиль уряду на отримання доступу до заарештованих активів РФ в союзних країнах (за оцінками союзників розмір активів складає біля 300 млрд. дол. США).

Список використаних джерел:

1. Економіка України за рік скоротилася на 30,4%. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/01/05/98478267/> (дата звернення: 15.03.2023).
2. Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 25%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-25-15809> (дата звернення: 04.03.2023).
3. Девальвація української гривні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/valuation/> (дата звернення: 05.03.2023).
4. Міжнародна допомога: Хто та скільки виділив Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/valuation/> (дата звернення: 04.11.2019).
5. Результати валютних інтервенцій НБУ. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/intervention/> (дата звернення: 08.03.2023).
6. Результати валютних інтервенцій НБУ. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/intervention/> (дата звернення: 04.09.2023).